

Informace o aktuálním stavu platformy 16+1

Co je 16+1?

Platforma spolupráce Číny a zemí střední a východní Evropy (16+1) vznikla v roce 2012. Je čínským počinem, jehož cílem je uplatňování čínského vlivu v daném regionu. Není institucí. Nemá stálé struktury, sekretariát, neplatí se členské příspěvky. Náklady na organizaci jednotlivých akcí přebírají země, které se té které akce ujímají. Toto uspořádání sice nabízí selektivní přístup k jednotlivým iniciativám, ale také umožňuje velkou míru ovládnutí náplně a činnosti tou zemí, která pro platformu vyčlení větší finanční a personální kapacity, což je v drtivé většině případů právě Čína.

Proč ČR vstoupila?

Když vláda ČR v r. 2012 rozhodla o tom, že se ČR připojí k tehdy vznikající platformě, lákala ji především možnost pravidelných bilaterálních schůzek na nejvyšší úrovni s čínskými partnery. Byla přesvědčena, že se členstvím podaří vyrovnávat deficit přímých bilaterálních výměn (způsobovaný mj. i napětím v relaci kvůli senzitivním otázkám tehdy např. Tibetu), ale také zvrátit určité upozadování nových ČS EU při jednáních EU s Čínou. Určitou, byť neklíčovou roli, sehrávaly i čínské sliby investic do zemí platformy. Prioritními byly především podpora vývozu potravinářských a zemědělských produktů do Číny, rozvoj automobilového průmyslu a oblast civilního letectví, což reflektovalo zájmy českých firem, investorů a exportérů ve vztahu k čínskému trhu.

Jaké interakce členství nabízí?

Evropské státy se pokoušejí využít pořádání akcí ve formátu 16+1 k dosažení vlastních bilaterálních cílů vůči Číně. Hmatatelných výsledků však není mnoho. Prioritní témata některých členů platformy nemusí být zajímavá pro ostatní. Účast se tak může stávat zátěží.

Existuje několik úrovní aktivit. Nejvyšší jsou každoroční summity, které se v letech 2012 – 2019 vždy konaly na úrovni premiérů. Jejich součástí bylo tradičně krátké bilaterální jednání s premiérem ČLR. V roce 2020 byla tato tradice poprvé přerušena z důvodu pandemie COVID-19. Virtuálního summitu v roce 2021 se za ČR zúčastnil prezident Miloš Zeman. Pokud jde o letošní summit, neví se kdy, kde a vlastně ani, zda se vůbec uskuteční. Čína již několik měsíců sonduje zájem u potenciálních hostitelských zemí na evropské straně. Zatím bez úspěchu.

Vedle vrcholného summitu figurují i jednání na ministerské úrovni. Kvůli COVID-19 se však všechna fóra přesunula do on-line podoby. Jelikož během nich není prostor pro diskuzi ani v bilaterálním formátu, ani v plénu, začala pro mnohé pozbývat atraktivnosti.

Na nižší úrovni se pravidelně koná řada tematicky orientovaných fór, jejichž množství v průběhu let výrazně narůstá. V současnosti jde mj. o fórum pro oblast celnictví, obchodu, spolupráce malých a středních podniků, regulace medicínské techniky, logistiky, vědy a výzkumu, spolupráce mezi regiony a municipalitami, energetiky, lesnictví, kultury, turismu, knihovnictví, vydavatelských domů, filmové tvorby, tiskových mluvčích, novinářů, think-tanků, sportu nebo výměny mladých.

Co nás zatěžuje?

Obecným problémem je citelný sinocentrismus formátu a také jeho netransparentnost. Reálně je určovatelem agendy Čína. Mezi nedostatky je také třeba zařadit absenci hmatatelných výsledků, množící se iniciativy, které pro nás nejsou zajímavé a do kterých nás čínští partneři více či méně tlačí, a s tím spojené rostoucí personální nároky, které adekvátní pokrytí agendy klade. Bdělost a pozornost jsou především nutné proto, aby formulace jednotlivých textů (společné výstupy z jednání na všech úrovních) neobsahovaly formulace, které by jinak Čína, coby organizátor a předkladatel, plně podřídila svému vlastnímu narativu. Podobně je to u přípravy tematických fór – jejich zaměření je též nutno v koordinaci s příslušnými resortními ministerstvy kontrolovat a připomínkovat, aby nepřesáhly do kompetencí EU či se nevymkly zájmům ČR. Čínská strana též bez předchozího projednání či dohody aktivně usiluje o prohloubení spolupráce a vytváření nových center a dalších formalizovaných mechanismů. Zjevné je to nyní především v oblasti inovací a transferu technologií.

Jak se k členství nyní staví ostatní účastníci?

Litevská vláda se rozhodla aktivit 16+1 od května 2021 neúčastnit (její krok vyvolal otázku, zda je vlastně možné vystoupit, když 16+1 není organizace). Mezi největší kritiky platformy patří Estonsko, Rumunsko a do určité míry také Lotyšsko. Kritický pohled má také Slovinsko. Polsko v rámci 16+1 aktivity Číny velmi pozorně sleduje, vybírá si, jakých aktivit se bude účastnit a hledá cesty, jak platformu využít k podpoře vlastních zájmů. Maďarsko a Srbsko jsou jasní zastánci spolupráce.

Strategický kompas společné bezpečnostní a obranné politiky EU

Strategický kompas je strategickým dokumentem budoucího směřování společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) a širšího přístupu EU k otázkám bezpečnosti a obrany. Obsahem navazuje na Globální strategii EU z června 2016, která obecněji formulovala tři strategické priority EU - reakci na vnější krize, budování schopností partnerů a ochranu Unie a jejích občanů. Strategický kompas je doplňuje o konkrétní cíle a způsob jejich dosažení v oblasti: (1) krizového řízení - schopnosti jednat; (2) odolnosti - zajištění bezpečnosti; (3) rozvoje a budování schopností - investic; a (4) partnerství tak, aby EU mohla naplnit úroveň svých ambicí v celé škále bezpečnosti a obrany, včetně jejich politických, vojenských a civilních aspektů. Strategický kompas vychází ze společné unijní analýzy hrozeb a výzev, kterým EU čelí a bude čelit v horizontu nadcházejících 5-10 let. Tyto se promítají do bezpečnostního prostředí, ve kterém se EU pohybuje ve svém širším východním a jižním sousedství, ale i v globálním světě, a na které musí reagovat v již zmíněných čtyřech tematických oblastech. Strategický kompas neusiluje o průnik do oblastí kolektivní obrany, a důsledně vychází ze strategické vize ukotvené v transatlantické vazbě a potřebě posílit rozvojem obranné dimenze EU i NATO. Kompas obsahuje přes 60 cílů v různých oblastech; jejich splnění je plánováno na roky 2022-2025, z toho mnohé již v r. 2022 během předsednictví ČR v Radě EU. Hlavní pozornost v oblasti krizového řízení je věnována vytvoření zastřešující architektury pro rychlou reakci EU (tzv. Rapid Deployment Capacity). V oblasti odolnosti dominují úkoly přípravy souborů nástrojů pro čelení hybridním hrozbám a dezinformacím, a posilování pozice EU při využití kyberprostoru, vesmíru i námořních cest. Rozvoj schopností má za cíl podpořit budování potřebných moderních evropských vojenských schopností, vč. cestou zlepšování využití nástrojů EU na podporu mnohonárodní spolupráce. Pro partnerství je prioritou spolupráce s hodnotově blízkými aktéry v čele s USA a NATO, ale i důraz na spolupráci se zeměmi Východního partnerství, západního Balkánu a Indopacifiku. Z hlediska dalšího postupu Evropská služba pro vnější akci (ESVA), společně s Evropskou komisí a Evropskou obrannou agenturou poskytnou první informaci o pokroku plnění aktivit Kompasu na podzim 2022, a poté v pravidelných 6-měsíčních intervalech. V březnu 2023 bude představena první výroční zpráva k pokroku při implementaci Kompasu.

KRIZOVÉ ŘÍZENÍ - JEDNAT

- Vytvořit kapacitu rychlého nasazení o síle až 5000 vojáků pro různé druhy krizí
- Provádět pravidelná cvičení na pevnině a moři
- Posílit civilní mise a vojenské operace SBOP
- Zlepšit vojenskou mobilitu

ODOLNOST - ZAJISTIT BEZPEČNOST

- Vytvořit tzv. hybridní toolbox
- Rozvíjet soubor kybernetických nástrojů a vypracovat politiku kybernetické obrany EU
- Vytvořit soubor nástrojů proti zahraniční manipulaci s informacemi a vměšování
- Vypracovat vesmírnou strategii EU pro bezpečnost a obranu
- Posílit koordinovanou námořní přítomnost EU

ROZVOJ SCHOPNOSTÍ - INVESTOVAT

- Investovat lépe a chytřeji do obrany
- Investovat do strategických podpůrných schopností a schopností nové generace
- Podpořit technologické inovace v oblasti obrany, odstranit strategické nedostatky a snížit technologickou a průmyslovou závislost

ROZVÍJET PARTNERSTVÍ

- Posílit strategická partnerství s NATO a OSN
- Posílit spolupráci s regionálními partnery (OBSE, AU, ASEAN)
- Rozvíjet silná bilaterální partnerství, především EU-US
- Podpořit partnery opatřeními Evropského mírového nástroje

